

Uppgifter B

Textpaket

Litteracitet

1

Steg 2

3

Elever som läser och skriver





Innehåll

Inledning.....	3
----------------	---

Textpaket 1

Lejonet och räven.....	6
------------------------	---

En karta över en ö.....	8
-------------------------	---

Skorpionen	10
------------------	----

Textpaket 2

Skorpionen	13
------------------	----

Den giriga mannen	15
-------------------------	----

Potatischips.....	17
-------------------	----

Textpaket 3

Skorpionen	20
------------------	----

Potatischips.....	22
-------------------	----

Sömn	24
------------	----

Mjölk.....	26
------------	----

Världens städer.....	28
----------------------	----

Litteratur- och bildförteckning.....	30
--------------------------------------	----



Inledning

Detta häfte innehåller underlag för *Uppgifter B – Textpaket*. Uppgifterna använder du tillsammans med *Samtals- och dokumentationsunderlag B* och *Bedömningsunderlag för Uppgifter B*.

Instruktionerna för hur du genomför uppgifterna finns i *Samtals- och dokumentationsunderlag B*.

Dokumentera elevens svar på uppgifterna i bedömningsunderlagen. Var uppmärksam på att svarsrutorna för ”Ja” och ”Nej” kommer i en annan ordning på elevens svarsblad när språket har läsriktningen höger–vänster.

Varje uppgift består av två blad – en text och elevens svarsblad med läsförståelsefrågor. Information om hur du väljer uppgifter till eleven finns i lärarhandledningen (se s. 6–7). Skriv ut uppgifterna i färg och enkelsidigt så att eleven kan se texten och frågorna samtidigt.

Ge gärna tolken kopior av uppgifterna du har valt, både på svenska och på elevens språk.

Om översättningen

Översättningen följer den skriftspråkstandard som gäller i Ungern. Ungerska används av ungefär 13 miljoner människor i Europa. Det är de facto officiellt språk och primärt undervisningsspråk i Ungern. Språkanvändare finns också i Österrike, där det är ett provinsiellt minoritetsspråk enligt lag (1976) samt i Kroatien (2002) och Rumänien (2001). Ungerska är enligt lag provinsiellt förvaltnings- och undervisningsspråk i de berörda provinserna i dessa två länder samt i Slovakien (1999), Slovenien (1991), Serbien (2009) och Ukraina (2004). Den vedertagna skriftspråksstandarden används i undervisningsspråket i alla de berörda länderna men det finns också många inte alltid sinsemellan förståeliga dialekter. Latinskt alfabet med några specifika diakritiska tecken.

Anpassning av uppgifter för elever med funktionsnedsättning

Om du läser upp eller spelar in uppgifter för elever med svår synnedsättning behöver du anpassa uppgifter som innehåller bilder eller figurer. Kontakta en speciallärare eller specialpedagog om det behövs.

Textpaket 1

- Text 1. Lejonet och räven. Beskriv innehållet i bilden.
- Text 2. En karta över en ö. Uppgiften stryks.
- Text 3. Skorpionen. Beskriv skorpionen i bilden. (Ingår även i textpaket 2 och 3)

Textpaket 2

- Text 3. Potatischips. Använd riktiga potatischips. (Ingår även i textpaket 3)

Textpaket 3

- Text 3. Sömn. Figuren kan strykas. Frågorna 3 och 4 som bygger på information i figuren stryks.
- Text 5. Världens städer. Diagrammet kan strykas. Frågorna 2 och 4 som bygger på information i diagrammet stryks.

Läs mer i *Anpassning för elever med funktionsnedsättning*.

Textpaket 1



Az oroszlán és a róka

Az oroszlán a barlangjában feküdt.

Éjjel-nappal ott feküdt.

Csupán fáradt óbégatását lehetett hallani.

– Biztosan beteg – gondolták az állatok, és sajnálták.

Apró ajándékokat kezdtek el behordani az oroszlánbarlangba.

Ám a róka nem ment be.

Az oroszlán szelíd hangon megkérdezte tőle:

– Te miért nem jössz be, barátom? Mindenki más járt már benn nálam.

– Be szerettem volna menni – mondta a róka –, de láttam a lábnyomokat, és megijedtem. Minden nyom befelé vezet, de egy sem vezet kifelé a barlangból. Ezért maradok inkább kinn.



IPSA-KARIN ERIKSSON

Kérdések „Az oroszlán és a róka” című szöveghez

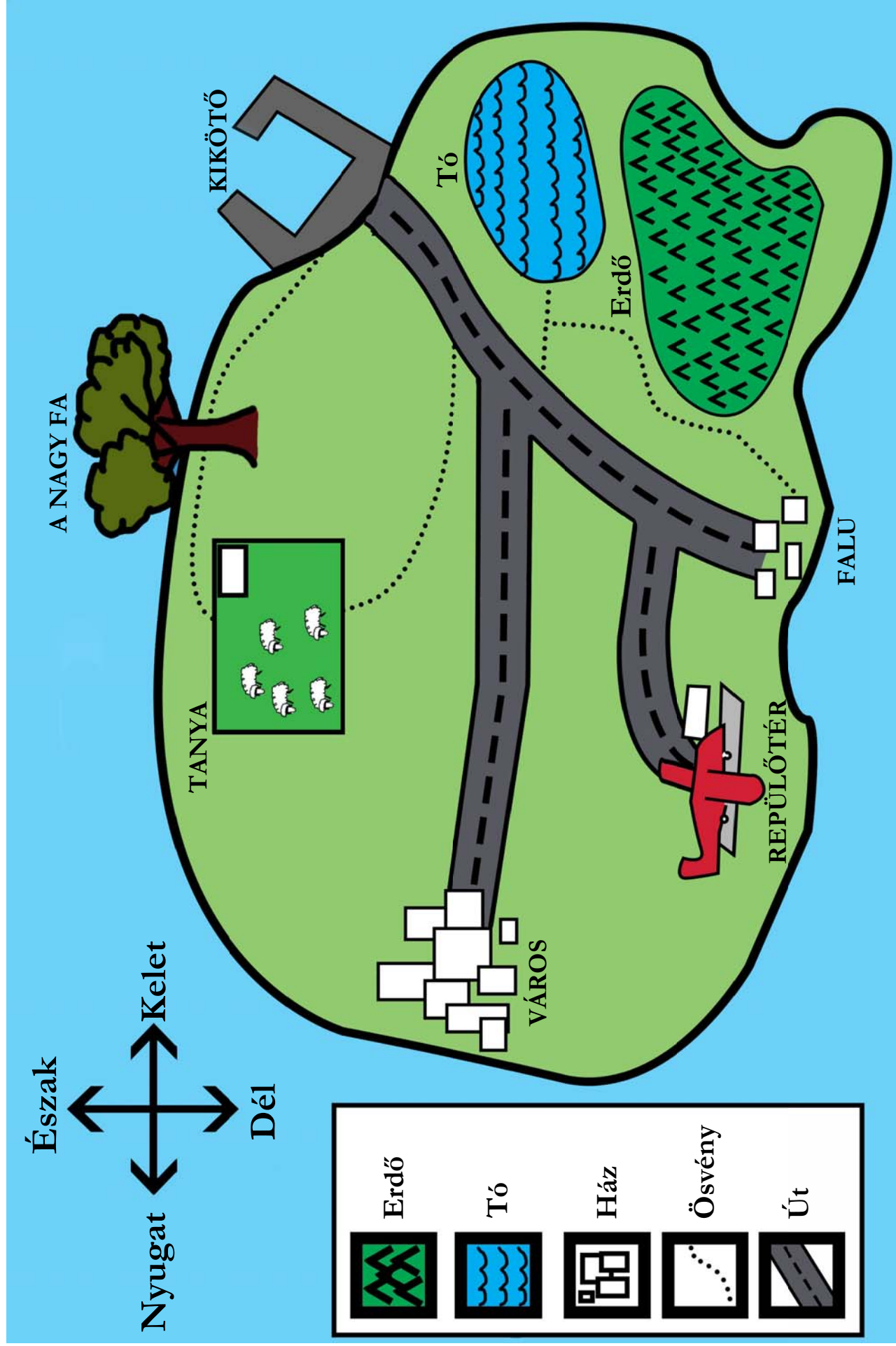
Válaszolj „Igen”-nel vagy „Nem”-mel a szöveggel kapcsolatos kérdésekre!

	Igen	Nem
1. Végig a barlangjában volt az oroszlán?	☐	☐
2. Bement a róka az oroszlánhoz?	☐	☐
3. A róka adott ajándékokat az oroszlánnak?	☐	☐
4. Megette az oroszlán a többi állatot?	☐	☐

Válaszolj szóban!

5. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!
6. Gondolod, hogy az oroszlán beteg volt? Miből gondolod ezt?
7. Okosabb volt a róka a többi állatnál? Miből gondolod ezt?
8. Mit gondolsz, lehet tanulni valamit ebből a történetből? Miből gondolod ezt?

Egy sziget térképe



Kérdések az „Egy sziget térképe” feladathoz

Tegyél egy „X”-et a helyes válasz előtti négyzetbe. Csak egy választ jelölhetsz meg.

1. Az alábbi helyek közül melyik van legközelebb a kikötőhöz?

- A ☐ A város
B ☐ A tó
C ☐ A tanya

2. Az alábbi helyek közül melyik található a várostól északra?

- A ☐ A repülőtér
B ☐ Az erdő
C ☐ A tanya

3. Melyik irányba mész, ha a város felől haladsz a tó felé?

- A ☐ Észak
B ☐ Nyugat
C ☐ Kelet

4. Képzeld azt, hogy teszel egy sétát a szigeten. Kövesd az utasításokat.

1. Indulj el a faluból.
2. Kövesd a kikötőhöz vezető utat.
3. A második útkereszteződésnél fordulj balra.
4. Menj el egészen az út végéig.
5. Hol vagy most?

- A ☐ A tanyánál
B ☐ A városnál
C ☐ A kikötőnél

A skorpió – a pókszabásúak családjának egyik tagja

Meleg vidékeken nem jó ötlet az ujjunkat falon lévő kis lyukakba vagy kövek közé dugni. A cipőinket is ki kell ráznunk, ha hosszabb ideig üresen álltak. Lehet, hogy már egyáltalán nem üresek. Mert a skorpiók nem szeretik a fényt, hanem nappal lyukakban és egyéb sötét zugokban bújnak meg. A skorpiók a föld meleg vidékein élnek, de ritkán lehet látni őket.

Szúrással ölik meg zsákmányukat

A skorpiók szúrása nagyon mérgező lehet, bár a legtöbb fajé ránk, emberekre nem halálos. A skorpiók testhossza egy és húsz centiméter közötti, attól függően, hogy melyik fajhoz tartoznak, de mindegyiknek van egy tüskéje hátul a potrohán. A skorpió úgy öli meg a zsákmányát, hogy potrohát a háta fölé emeli, és megszúrja a zsákmányt, amelyet az ollójával tart fogva. Az ijedt skorpió gyorsan forog körbe, hogy a tüskéjét egész idő alatt az ellenségnek szegezhesse.

A skorpió éjjel nagy pókokra és egyéb rovarokra vadászik. Ollójával tapogatózva tájékozódik, megragadja zsákmányát és tüskéjével megöli azt.



Skorpió

Kérdések „A skorpió” című szöveghez

Válaszolj „Igen”-nel vagy „Nem”-mel a szöveggel kapcsolatos kérdésekre.

- | | Igen | Nem |
|--|--------------------------|--------------------------|
| 1. Szeretik a skorpiók a sötétséget? | ☐ | ☐ |
| 2. <i>Minden</i> skorpió tud embert ölni? | ☐ | ☐ |
| 3. Mindenfajta skorpió egyforma nagyságú? | ☐ | ☐ |
| 4. A skorpió az ollójával fogja el a zsákmányát? | ☐ | ☐ |

Válaszolj szóban!

5. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!
6. A skorpióról szóló szövegben az áll, hogy ki kell ráznunk a cipőinket. Mit gondolsz, miért kell ezt tennünk? Miből gondolod ezt?

Textpaket 2



A skorpió – a pókszabásúak családjának egyik tagja

Meleg vidékeken nem jó ötlet az ujjunkat falon lévő kis lyukakba vagy kövek közé dugni. A cipőinket is ki kell ráznunk, ha hosszabb ideig üresen álltak. Lehet, hogy már egyáltalán nem üresek. Mert a skorpiók nem szeretik a fényt, hanem nappal lyukakban és egyéb sötét zugokban bújnak meg. A skorpiók a föld meleg vidékein élnek, de ritkán lehet látni őket.

Szúrással ölik meg zsákmányukat

A skorpiók szúrása nagyon mérgező lehet, bár a legtöbb fajé ránk, emberekre nem halálos. A skorpiók testhossza egy és húsz centiméter közötti, attól függően, hogy melyik fajhoz tartoznak, de mindegyiknek van egy tüskéje hátul a potrohán. A skorpió úgy öli meg a zsákmányát, hogy potrohát a háta fölé emeli, és megszúrja a zsákmányt, amelyet az ollójával tart fogva. Az ijedt skorpió gyorsan forog körbe, hogy a tüskéjét egész idő alatt az ellenségnek szegezhesse.

A skorpió éjjel nagy pókokra és egyéb rovarokra vadászik. Ollójával tapogatózva tájékozódik, megragadja zsákmányát és tüskéjével megöli azt.



Skorpió

Kérdések „A skorpió” című szöveghez

Válaszolj „Igen”-nel vagy „Nem”-mel a szöveggel kapcsolatos kérdésekre.

- | | Igen | Nem |
|--|--------------------------|--------------------------|
| 1. Szeretik a skorpiók a sötétséget? | ☐ | ☐ |
| 2. <i>Minden</i> skorpió tud embert ölni? | ☐ | ☐ |
| 3. Mindenfajta skorpió egyforma nagyságú? | ☐ | ☐ |
| 4. A skorpió az ollójával fogja el a zsákmányát? | ☐ | ☐ |

Válaszolj szóban!

5. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!
6. A skorpióról szóló szövegben az áll, hogy ki kell ráznunk a cipőinket. Mit gondolsz, miért kell ezt tennünk? Miből gondolod ezt?

A kapzsi ember

Egyszer egy kapzsi ember eladta minden vagyonát, és aranypénzeit egy nagy aranyröggé olvasztotta össze. Az aranyrögöt elásta a kertjében egy fa tövében. Minden nap ellátogatott a fához. Egyik nap megpillantotta őt az egyik szomszédja, aki azon nyomban rájött, mit csinál a kapzsi ember. Mikor a kapzsi ember elment a fától, a szomszéd kapott az alkalmon és kiásta az aranyrögöt, majd magával vitte.

Mikor másnap a kapzsi ember újra eljött megnézni a kincsét, csak egy gödröt lelt. Ekkor sírni kezdett, és kétségbeesésében a haját tépte. Egyik barátja, aki éppen arra járt, megkérdezte tőle, mi a gond. A kapzsi ember elmesélte, mi történt.

– Ó, ha csak ennyi a baj – mondta a barát –, akkor nincs okod szomorkodásra. Hisz az arany valójában soha nem is volt a tied. Tegyel inkább egy követ a gödörbe, és képzelj azt, hogy az az aranyrög! Ugyanannyi örömed és hasznod származik majd abból is.

Kérdések „A kapzsi ember” című szöveghez

Tegyel egy „X”-et a helyes válasz melletti négyzetbe. Csak egy választ jelölhetsz meg.

1. Hogy tett szert a kapzsi ember az aranyrögre?

- A ☐ Megvette a szomszédjától.
B ☐ Pénzből készítette.
C ☐ A kertben találta.

2. Miért ment el a kapzsi ember a fához minden nap?

- A ☐ Hogy még több aranyat ásson el.
B ☐ Hogy kiássa az aranyát.
C ☐ Hogy vigyázzon az aranyára.

3. Mi a történet tanulsága?

- A ☐ Hogy gazdagságunkat meg kell osztani másokkal is.
B ☐ Hogy csak abban a gazdagságban lehet örömünk, amelyet használunk is.
C ☐ Hogy mindig hallgassunk a szomszédainkra és barátainkra.

Válaszolj szóban!

4. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!
5. Mit gondolsz, miért adta el a kapzsi ember az összes vagyonát? Miből gondolod ezt?
6. Miért gondolta a barátja, hogy akár egy követ is leáthatna a gödörbe? Miből gondolod ezt?

A burgonyaszirom

A burgonyaszirom, más nevén a chips, olajban ropogósra kisütött vékony burgonyaszelet, amely a XIX. század egyik legvitatottabb találmánya. Több mendemonda is terjeng arról, hogy ki találta fel, és kezdte el forgalmazni, és szinte lehetetlen eldönteni, hogy ezeknek a mendemondáknak van-e valami valóságtartalmuk.



Burgonyaszirom

A legelterjedtebb történet George Crum szakács nevéhez fűződik. 1853. augusztus 24-én Crum megpróbált kiengesztelni egy elégedetlen vendéget. Burgonyát vágott vékony szeletekre, megsütötte, és megsózta ezeket, minek utána az előzőleg elégedetlen vendég tökéletesen elégedetté vált. A történet lehet akár igaz is, ám az is biztos, hogy ugyanabban az évszázadban más szakács is előállt már hasonló ötlettel. Csupán az Egyesült Államokban jó pár szakácskönyv megemlíti hasonló falatokat, míg más változatokat Nagy-Britanniában fejlesztettek ki.

A burgonyaszirmot legelőször az 1890-es években kezdték el árusítani élelmiszerüzletekben, ám gyártásának és forgalmazásának valódi fellendülése az oljasütő, más nevén a fritőz, feltalálása után, az 1920-as évek végén kezdődött. A fritőz megkönnyítette ugyanis a burgonyaszirom előállítását. Ezen kívül a következő évtizedben megváltozott a burgonyaszirom csomagolása is annak érdekében, hogy nagy távolságra is szállítani lehessen az Egyesült Államokon belül. Ami Európát illeti, a burgonyaszirom elterjedésére az 1950-es évekig kellett várni.

Kérdések „A burgonyaszirom” című szöveghez

Tegyel egy „X”-et a helyes válasz melletti négyzetbe. Csak egy választ jelölhetsz meg.

1. Miért írták ezt a szöveget?

- A ☐ Hogy tájékoztassák az olvasót a burgonyaszirom történetéről.
B ☐ Hogy szórakoztassák az olvasót egy vidám történettel.
C ☐ Hogy útmutatót nyújtsanak az olvasónak a burgonyaszirom elkészítéséhez.

2. Lehet tudni, ki találta fel a burgonyaszirmot?

- A ☐ Igen, George Crum.
B ☐ Nem, több személy is szóba jöhet.
C ☐ Nem, de azt lehet tudni, hogy *hol* találták fel.

Mely állítások igazak arra, amit a burgonyasziromról írnak a szövegben?

Tegyel egy „X”-et az egyes állítások után az „Igen” vagy a „Nem” alatti négyzetbe!

- | | Igen | Nem |
|---|--------------------------|--------------------------|
| 3. Tudjuk, hogy körülbelül mióta lehet burgonyaszirmot enni. | ☐ | ☐ |
| 4. Európa volt az első földrész, ahol a burgonyaszirom eladásra került. | ☐ | ☐ |
| 5. Egynél több oka van annak, hogy több burgonyaszirmot kezdtek enni a XX. században. | ☐ | ☐ |

Válaszolj szóban!

6. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!

Textpaket 3



A skorpió – a pókszabásúak családjának egyik tagja

Meleg vidékeken nem jó ötlet az ujjunkat falon lévő kis lyukakba vagy kövek közé dugni. A cipőinket is ki kell ráznunk, ha hosszabb ideig üresen álltak. Lehet, hogy már egyáltalán nem üresek. Mert a skorpiók nem szeretik a fényt, hanem nappal lyukakban és egyéb sötét zugokban bújnak meg. A skorpiók a föld meleg vidékein élnek, de ritkán lehet látni őket.

Szúrással ölik meg zsákmányukat

A skorpiók szúrása nagyon mérgező lehet, bár a legtöbb fajé ránk, emberekre nem halálos. A skorpiók testhossza egy és húsz centiméter közötti, attól függően, hogy melyik fajhoz tartoznak, de mindegyiknek van egy tüskéje hátul a potrohán. A skorpió úgy öli meg a zsákmányát, hogy potrohát a háta fölé emeli, és megszúrja a zsákmányt, amelyet az ollójával tart fogva. Az ijedt skorpió gyorsan forog körbe, hogy a tüskéjét egész idő alatt az ellenségnek szegezhesse.

A skorpió éjjel nagy pókokra és egyéb rovarokra vadászik. Ollójával tapogatózva tájékozódik, megragadja zsákmányát és tüskéjével megöli azt.



Skorpió

Kérdések „A skorpió” című szöveghez

Válaszolj „Igen”-nel vagy „Nem”-mel a szöveggel kapcsolatos kérdésekre.

- | | Igen | Nem |
|--|--------------------------|--------------------------|
| 1. Szeretik a skorpiók a sötétséget? | ☐ | ☐ |
| 2. <i>Minden</i> skorpió tud embert ölni? | ☐ | ☐ |
| 3. Mindenfajta skorpió egyforma nagyságú? | ☐ | ☐ |
| 4. A skorpió az ollójával fogja el a zsákmányát? | ☐ | ☐ |

Válaszolj szóban!

5. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!
6. A skorpióról szóló szövegben az áll, hogy ki kell ráznunk a cipőinket. Mit gondolsz, miért kell ezt tennünk? Miből gondolod ezt?

A burgonyaszirom

A burgonyaszirom, más nevén a chips, olajban ropogósra kisütött vékony burgonyaszelet, amely a XIX. század egyik legvitatottabb találmánya. Több mendemonda is terjeng arról, hogy ki találta fel, és kezdte el forgalmazni, és szinte lehetetlen eldönteni, hogy ezeknek a mendemondáknak van-e valami valóságtartalmuk.



Burgonyaszirom

A legelterjedtebb történet George Crum szakács nevéhez fűződik. 1853. augusztus 24-én Crum megpróbált kiengesztelni egy elégedetlen vendéget. Burgonyát vágott vékony szeletekre, megsütötte, és megsózta ezeket, minek utána az előzőleg elégedetlen vendég tökéletesen elégedetté vált. A történet lehet akár igaz is, ám az is biztos, hogy ugyanabban az évszázadban más szakács is előállt már hasonló ötlettel. Csupán az Egyesült Államokban jó pár szakácskönyv megemlíti hasonló falatokat, míg más változatokat Nagy-Britanniában fejlesztettek ki.

A burgonyaszirmot legelőször az 1890-es években kezdték el árusítani élelmiszerüzletekben, ám gyártásának és forgalmazásának valódi fellendülése az oljasütő, más nevén a fritőz, feltalálása után, az 1920-as évek végén kezdődött. A fritőz megkönnyítette ugyanis a burgonyaszirom előállítását. Ezen kívül a következő évtizedben megváltozott a burgonyaszirom csomagolása is annak érdekében, hogy nagy távolságra is szállítani lehessen az Egyesült Államokon belül. Ami Európát illeti, a burgonyaszirom elterjedésére az 1950-es évekig kellett várni.

Kérdések „A burgonyaszirom” című szöveghez

Tegyél egy „X”-et a helyes válasz melletti négyzetbe. Csak egy választ jelölhetsz meg.

1. Miért írták ezt a szöveget?

- A ☐ Hogy tájékoztassák az olvasót a burgonyaszirom történetéről.
B ☐ Hogy szórakoztassák az olvasót egy vidám történettel.
C ☐ Hogy útmutatót nyújtsanak az olvasónak a burgonyaszirom elkészítéséhez.

2. Lehet tudni, ki találta fel a burgonyaszirmot?

- A ☐ Igen, George Crum.
B ☐ Nem, több személy is szóba jöhet.
C ☐ Nem, de azt lehet tudni, hogy *hol* találták fel.

Mely állítások igazak arra, amit a burgonyasziromról írnak a szövegben?

Tegyél egy „X”-et az egyes állítások után az „Igen” vagy a „Nem” alatti négyzetbe!

- | | Igen | Nem |
|---|--------------------------|--------------------------|
| 3. Tudjuk, hogy körülbelül mióta lehet burgonyaszirmot enni. | ☐ | ☐ |
| 4. Európa volt az első földrész, ahol a burgonyaszirom eladásra került. | ☐ | ☐ |
| 5. Egynél több oka van annak, hogy több burgonyaszirmot kezdtek enni a XX. században. | ☐ | ☐ |

Válaszolj szóban!

6. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!

Az alvás

Mindenkinek szüksége van alvásra, embereknek, állatoknak egyaránt. De miért? Erre a kérdésre még a kutatók sem tudják a választ. Vagy hogy mi történik, amikor alszunk. De hogy szükségünk van alvásra, az kétségtelen. Alvás nélkül meghalnánk. Az alvás egyfajta pihenés. Bár nem észleled, ami körülötted történik. Bizonyos értelemben azt lehet mondani, hogy amikor alszol, eszméletlen vagy. De nem olyan mélyen, hogy ne lehetne felébreszteni.

Az alvási ciklus

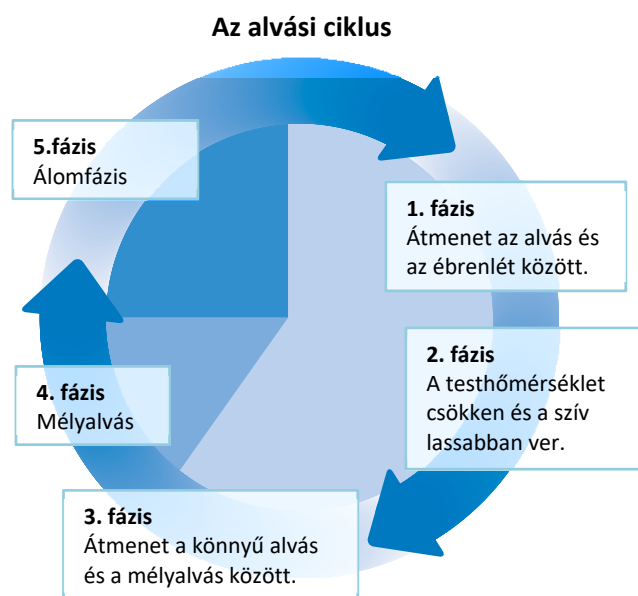
Az alvás ismétlődő ciklusokban történik, amelyek körülbelül 90 perc hosszúak. Minden alvási ciklus öt fázisból áll, lásd az alvási ciklust bemutató ábrát.

Álomfázis és mélyalvás

Az ötödik fázis neve álmofázis. Ekkor a szemek gyors mozgást végeznek, és ekkor álmodunk. Az álmofázis felületes, vagyis nem alszunk olyan mélyen. Az álmofázis 90 percenként visszatér, és az alvás időszakának körülbelül egy negyedrésszéig tart. Egy másik fázis a mélyalvás. Ekkor regenerálódik a szervezetünk, és könnyebben sajátítunk el új dolgokat. A mélyalvás folyamán a tudásunk elmélyül annak érdekében, hogy könnyebben megmaradjon az emlékezetünkben.

Az alvás pótlása

Könnyű azt hinni, hogy ha egy nap nagyon sokáig fenn maradsz, akkor a következő éjszaka kétszer annyi alvásra lesz szükséged. De ez nem így van. A szervezetünk egészen jól tudja pótolni az elvesztett alvást. Ha túl keveset aludtál, azt úgy pótolod be, hogy legközelebb mélyebben alszol.



Kérdések „Az alvás” című szöveghez

Mely állítások igazak arra, amit az alvásról írnak a szövegben? Tegyél egy „X”-et az egyes állítások után az „Igen” vagy a „Nem” alatti négyzetbe.

- | | Igen | Nem |
|--|--------------------------|--------------------------|
| 1. A kutatók tudják, hogy az embereknek miért van szükségük alvásra. | ☐ | ☐ |
| 2. Az álmfázisban felületesen alszunk. | ☐ | ☐ |
| 3. Az éjszaka nagyobb részében álmodunk. | ☐ | ☐ |
| 4. Könnyebben felébreszthetőek vagyunk az álmfázis előtt, mint az álmfázis után. | ☐ | ☐ |

Folytasd a mondatot úgy, hogy a helyes válasz előtti négyzetbe „X”-et teszel. Csak egy választ jelölhetsz meg.

5. Ha az ember egy vagy két éjszaka túl keveset aludt...
- A ☐ a következő éjszaka kétszer annyit szükséges aludnia, hogy pótolja az alvást.
- B ☐ a szervezete ezt kompenzálni tudja azáltal, hogy a következő éjszaka mélyebben alszik.
- C ☐ következő este különösen korán kell lefeküdnie, hogy az elveszett alvást pótolja.

Válaszolj szóban!

6. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!

A tej

Egy újságban megjelent olvasói levelek

Svédországban minden tanuló kap ebédet az iskolában, és az ételhez gyakran tejet szolgáltatnak fel. Az utóbbi időkben vita tárgyát képezi, hogy valóban jó-e tejet inni. Az alábbiakban két személy véleményéről olvashatsz arra vonatkozóan, hogy az iskolában tejet szolgáltatnak fel.

1.

Tej helyett adjanak vizet az iskolásoknak

A tehéntejnek nincs természetes helye az iskolában. Az ember az egyetlen olyan faj a földön, amely egy másik faj tejét fogyasztja.

Az Uppsalai Egyetem átfogó tanulmánya, amelyről a múlt szerdai lapban olvashattunk, megkérdőjelezi a tehéntejről alkotott eddigi elképzeléseinket. A kutatók megállapították, hogy a nagy mennyiségben fogyasztott tej megrövidíti az életet és növeli a csonttörés kockázatát.

A tehéntej sem nem természetes, sem nem jó a közegészségre és a környezetre nézve. Ezért legfőbb ideje, hogy eltüntessük a tehéntejet a svéd iskolákból, és a gyerekeket inkább olyan új fogyasztási szokásokra tanítsuk, amelyek jobb hatással vannak a környezetre: nevezetesen, hogy oltsák a szomjukat vízzel.

Anders Svensson

A „Kövess vegetáriánus étrendet” egyesület képviselője

2.

A tejre szükség van az étel mellé az iskolában

Válasz Anders Svenssonnak

Anders Svensson ellenzi, hogy a gyerekek tejet kapnak az iskolában. Mi és az ENSZ ezt épp ellenkezőleg látjuk – minden gyerek megérdemli, hogy ingyen tejet kapjon az iskolában.

A tej 18 olyan tápanyagot tartalmaz a 22-ből, amelyre nap mint nap szükségünk van, és nagy biztonságot nyújt a táplálkozást illetően a gyerekek iskolában eltöltött napjai folyamán. Olyan országokban, ahol élelmiszerhiány van, az iskolatej sok gyerek számára létfontosságú táplálékforrás lehet. Továbbá új tanulmányok szerint egy iskolai ebéd nem tartalmaz elegendő tápanyagot, ha a gyerekek nem kapnak tejet az ételhez.

Ulla Rosander, táplálkozáskutató a Kristianstadi Egyetemen, elemezte azoknak az iskolai ételeknek a tápanyagtartalmát, amelyeket egy svéd város három iskolájában 10 éves gyerekek kaptak egy hét folyamán. Az iskolákban azonosak voltak az ebédmenük. Az eredmények azt mutatták, hogy a gyerekek számára fontos, hogy tejet igyanak az ételhez, és különösen fontos azok számára, akik kis adagokat esznek, vagy az ebédszünetben nincs elegendő idejük a megfelelő mennyiségű étel elfogyasztására. A tejre azért van szükség, hogy a gyerekek többek között elegendő mennyiségű kalciumhoz, B12-vitaminhoz és magnéziumhoz jussanak. Ezért van a tejnek magától értetődő helye az iskolában.

Petra Strandberg

A „Svéd tejtermelő gazdák” képviselője

Kérdések „A tej” című szöveghez

Tegyel egy „X”-et a helyes válasz melletti négyzetbe. Csak egy választ jelölhetsz meg.

1. Strandberg szerint miért fontos a tej az iskolások számára?

- A ☐ A tejtől a gyerekek többet esznek az iskolában.
B ☐ A tejtől tovább élünk.
C ☐ A tej sok tápanyagot tartalmaz.

2. Svensson szerint miért igyanak az iskolások vizet tej helyett?

- A ☐ A víz olcsóbb, mint a tej.
B ☐ A víz jobb hatással van a környezetre.
C ☐ A víz jobban oltja a szomjat.

3. A szövegek szerint mit mutattak a kutatási eredmények?

- A ☐ Hogy a tejfogyasztásnak pozitív és negatív hatásai is vannak.
B ☐ Hogy az iskolai ételek tej nélkül is elegendő mennyiségű tápanyagot tartalmaznak.
C ☐ Hogy a nagymértékű tejfogyasztás erősebb csontokat eredményez.

4. Miért ír Strandberg az újságban?

- A ☐ Meg akarja magyarázni, hogy szerinte miért helytelen Svensson véleménye.
B ☐ Meg akarja magyarázni, hogy miért van jó hatással a víz a környezetre.
C ☐ Nem akarja, hogy a gyerekek túl keveset egyenek az iskolában.

Mely állítások igazak arra, amit a tejről írnak a szövegben?

Tegyel egy „X”-et az egyes állítások után az „Igen” vagy a „Nem” alatti négyzetbe.

- | | Igen | Nem |
|---|--------------------------|--------------------------|
| 5. Svensson azt állítja, hogy ha túl sok tejet iszunk, rövidebb ideig élünk. | ☐ | ☐ |
| 6. Svensson és Strandberg olvasói levelükben ugyanazokra a kutatókra hivatkoznak. | ☐ | ☐ |
| 7. Úgy tűnik, hogy a kutatók egyetértenek a tej hatásait illetően. | ☐ | ☐ |

Válaszolj szóban!

8. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!
9. Melyik szöveg volt számodra a meggyőzőbb? Indokold meg a válaszod!

A világ városainak rohamos növekedése

A világban egyre gyorsabb ütemben zajlik az urbanizáció. Az ENSZ prognózisa szerint 2050-ig a városi lakosság s  ma várhatóan 2,4 milliárddal fog növekedni. Ahhoz, hogy mindenki helyet kaphasson, az a t  rlet, amelyet a városok elfoglalnak, India m  ret  re növekedhet.

Az 1900-as években a városi lakosság s  ma világszerte 220 milli  r  l 2,8 milliárdra nőtt. Az ENSZ szerint legelőször 2008-ban lakott több ember városokban és sűrűn lakott t  rleteken, mint vidéken.

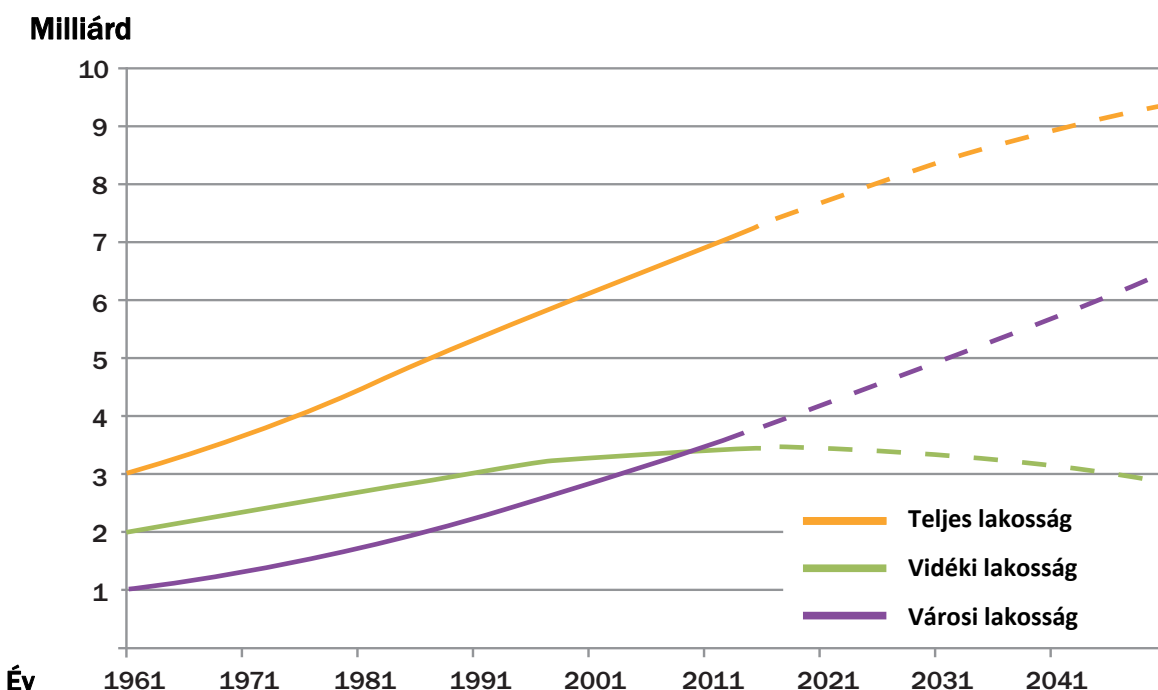
Globális szinten a városi lakosság sémát 2013-ban körülbelül 3,6 milliárdra becs  lt  k, de az ENSZ prognózisa alapján 2030-ra ez várhatóan körülbelül 5 milliárdra tehető majd, 2050-ben pedig meghaladja a 6 milliárdot. Európában,   szak- illetve Dél-Amerikában a népesség java része már most is városokban és sűrűn lakott t  rleteken   l, m  g Afrikában és Ázsiában nagymértékű városi növekedés várható.

A növekvő városokban rejlő problémák és lehetőségek

A növekvő városok több szempontból is kihívást jelentenek, mert a gyors urbanizáció egészségügyi és környezeti problémákat is okoz. Eredményezhet például légszennyezést vagy hiányos higiéniai körülményeket. Emellett azonban a növekvő nagyvárosok sok embernek olyan lehetőségeket is kínálnak, amelyek vidéken nem elérhetők, például több munkalehetőséget, jobb egészségügyi és betegellátást, valamint képzési lehetőségeket.

Az, hogy egyre több ember   l egymás közelében, azt is maga után vonja, hogy az energia- és a szállítási   g  ny csökken, aminek következtében mérséklődik a környezet terhelése is.

A népesség sémának növekedése világszerte 1961 és 2012 között, és a 2013 és 2050 közötti időszak prognózisa



Kérdések „A világ városainak rohamos növekedése” című szöveghez

Tegyél egy „X”-et a helyes válasz melletti négyzetbe. Csak egy választ jelölhetsz meg.

1. A szöveg szerint mi az emberek városokba költözésének a legnegatívabb hatása?
A ☐ Romlik a városok környezete.
B ☐ A városok terjeszkednek.
C ☐ Nő a szállítási igény.
2. Körülbelül hány városi lakosra számítanak 2040-ben?
A ☐ Kb. 6,4 milliárdra
B ☐ Kb. 3,6 milliárdra
C ☐ Kb. 5,7 milliárdra
3. A szöveg szerint mi a városi lakosság növekedésének legfőbb oka?
A ☐ A városok környezetbarátabbak.
B ☐ A városokban jobbak az életfeltételek.
C ☐ A városokban könnyebb a helyválttatás.
4. Hogyan oszlott meg a világ népessége város és vidék között 1961-ben?
A ☐ Körülbelül kétszer annyi ember lakott vidéken, mint városokban.
B ☐ Több ember lakott városokban, mint vidéken.
C ☐ Ugyanannyi ember lakott városokban, mint vidéken.

Válaszolj szóban!

5. Meséld el röviden saját szavaiddal, hogy miről szól a szöveg!
6. A szövegben az áll, hogy egyre többen fognak városokban lakni. Szerinted ehelyett milyen előnyei lennének a vidéki életnek? Miből gondolod ezt?

Litteraturförteckning

Aisopos. Den girige. I: *Aisopos' fabler*. Ny översättning av Erik Hedén med illustrationer av Arthur Rackham. 1919. Stockholm: Svenska andelsförlaget. (bearbetad)

Aronsson, Karin & Stellan Ottosson, 1993. Lejonet och räven. I: K. Aronsson & S. Ottosson; illustrationer I-K Eriksson & M. Korotyńska, *Min läsebok Blå rosen*. 2:a uppl. Stockholm: Liber. (bearbetad)

Borgström, Håkan, 2010. Sover kroppen när du sover? I: H. Borgström. 2010. *Kroppens mysterier*. Enskede: Borgströms Förlag. (bearbetad)

Carlberg, Jonas, 2014. Mjölken behövs till skolmaten. *Upsala Nya tidning*. Insändare. Publicerad 2014-11-11. (bearbetad)

En karta över en ö. Kartan och frågorna anpassade från IEA Reading Literacy Study. © 1990. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). The Hague: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), IEA Secretariat¹.

Harrison, Dick, 2014. Hur länge har vi ätit potatischips? Historiebloggen. *Svenska Dagbladet* <http://blog.svd.se/historia/2014/09/28/hur-lange-har-vi-atit-potatischips/?fromMobile=true> Publicerad 2014-09-28. Hämtad 2014-10-19. (bearbetad)

Moström, Jerker, 2013. Världens städer växer allt snabbare. SCB. Statistiska centralbyrån. <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Varldens-stader-vaxer-allt-snabbare/#> Publicerad 2013-10-10. Hämtad 2015-01-08. (utdrag)

Paulsson, Jonas, 2014. Ge barnen havremjolk i stället. *Upsala Nya Tidning*. Insändare. Publicerad 2014-11-04. (bearbetad)

Åström, Karin, 2001. Skorpionen – ett spindeldjur med gadd. I: S. Andersson, K. Åström & S. Rune. *Boken om världen*. Stockholm: Liber. (Utdrag)

Bildförteckning

Lejonet och räven. Eriksson, Inga-Karin, 1993. I: K. Aronsson & S. Ottosson; illustrationer I-K Eriksson & M. Korotyńska, *Min läsebok Blå rosen*. 2. uppl. Stockholm: Liber.

Fotografi på skorpion. Hämtad 2015-06-24
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Emperor_scorpion_or_Imperial_scorpion_\(Pandinus_imperator\).jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Emperor_scorpion_or_Imperial_scorpion_(Pandinus_imperator).jpg)

Fotografi på potatischips. Hämtad 2015-02-03
https://pixabay.com/p-476359/?no_redirect

¹ Att IEAs skrifter, studiematerial och undersökningar med organisationens tillstånd får användas för forsknings- och utbildningsändamål ska inte tolkas som att IEA medverkat i eller godkänt någon del av forskningen, eller rapporteringen kring den, eller de utbildningsprogram vari materialet används.